

SLAAPPLAATSEN EN SLAAPTREK VAN VOGELS BIJ DE STICHTSE BRUG

Peter Dieperink

Inleiding:

Erg veel is er over slaapplaatsen van vogels in ons werkgebied niet bekend. In de zestiger jaren werden de Wulpen en Grutto's die bij de Eemmond slapen regelmatig geteld door de V.W.G. Eemmond en ook van het Hilversums Wasmeer was bekend dat daar honderden Grutto's overnachten. De grote Spreeuwenslaapplaatsen kunnen eigenlijk ook nauwelijks over het hoofd gezien zijn, alleen al vanwege het enorme kabaal dat deze vogels maken op de slaapplaats.

Recenter zijn Kokmeeuwenslaapplaatsen wel eens opgespoord en geteld, bijvoorbeeld bij de Stichtse Brug (zie een artikel van M.van Houten in Korhaan 18(1):blz 20). Hetzelfde geldt voor een Kauwenslaapplaats in de Valse Bosjes te Eemnes (A.P.Vermeule, Korhaan 17(6):blz 132). De enorme aantallen vogels die van zo een slaapplaats gebruik maken zorgen voor een boeiend schouwspel. Minstens even boeiend is het verschijnsel slaaptrek (d.w.z. het vliegen naar en van de slaapplaats). Deze begint globaal 1½ tot 2 uur voor het geheel donker is en gaat daarna nog door. Kenmerkend is dat de slaaptrek een massaal karakter heeft en bovendien zeer snel verloopt.

Aangezien er rond de Stichtse Brug nogal wat vogels slapen en er bovendien veel slaapvluchten boven het Gooimeer plaatsvinden in oost-west richting, passeren dus erg veel vogels dit gebied aan het eind van de dag.

Een vijftal tellingen die ik daar deed geven een goede indruk welke soorten daar passeren en welke blijven slapen.

Resultaten:

In de tabel staan alleen de vogels vermeld die aan of langs kwamen vliegen, dus niet de vogels die al in het gebied aanwezig waren voordat de telling begon. De cijfers tussen haakjes slaan op de vogels waarvan met zekerheid kon worden vastgesteld dat zij in het gebied ten oosten of westen van de brug slapen. Op meeuwen is in het geheel niet gelet, wel ging het om vele (tien)duizenden exemplaren bij het merendeel van de tellingen.

soort	dat.8.8.83 tijd.20 ³⁰ -22 ⁰⁰	dat.9.8.83 20 ³⁰ -22 ⁰⁰	dat.14.8.83 20 ³⁰ -22 ⁰⁰	dat.17.6.84 21 ⁰⁰ -22 ³⁰	dat.16.7.84 21 ⁰⁰ -23 ⁰⁰
Blauwe Reiger	15	25	20	5	5
Lepelaar	1	5	12	22	4
Wilde Eend	3500(3500)	300(50)	20(20)	10(10)	20(20)
Slobeend	500(500)	800(300)	25(25)	-	1
eend spec.	-	-	150(150)	-	-
Wintertaling	30(30)	3(3)	66(?)	-	-
Krakeend	5(5)	-	-	-	-
Kemphaan	300(300)	275(275)	200(200)	40(40)	85(85)
Wulp	400	50	750	13(13)	330
Regenwulp	-	-	-	-	9
Grutto	-	19	-	400(400)	130(100)
Scholekster	200(200)	155(155)	135(135)	?	300(300)
Watersnip	20(20)	7(7)	9(9)	-	-
Goudplevier	-	5	-	-	-
Oeverloper	20(10-15)	15-20(10)	20(?)	-	6(6)
Zwarte Stern	150	300	?	-	700
Spreeuw	min.40.000(id.)	min.40.000(?)	min.40.000(id.)	-	min.25.000(id.)
Gierzwaluw	?	?	150	50	min. 3000
Boerenzwaluw	600(600)	310(310)	50(50)	50(50)	100(100)
Oeverzwaluw	-	-	-	30(30)	20(20)
Gele Kwikstaart	200(50)	200(50)	150(30)	-	-
Grote Gele Kwikstaart	-	-	1	-	-

Opmerkingen:

Bij de Blauwe Reiger en Lepelaar gaat het eigenlijk niet om slaaptrek maar om fourageertrek, want deze soorten komen juist tegen de avond en 's-nachts naar de brug toe om daar te fourageren.

Veel Wilde Eenden en Slobeenden vliegen hoog over de brug naar het westen en slapen kennelijk elders, misschien voor de kust bij Oud-Valkeveen of de Zanddijk.

Alleen op 8-8-83 bleef een groot aantal in het telgebied slapen. De Kemphanen en Scholeksters sliepen hoofdzakelijk op het strand ten westen van de brug, de Grutto's op het slikveld. De waargenomen Wulpen kwamen uit de Eempolders en vlogen naar Z-Flevoland.

Erg opvallend was het gedrag van de Oeverlopers. Normaal is deze soort solitair of hoogstens met enkele tegelijk te zien maar ditmaal kwamen tijdens schemer groepjes Oeverlopers binnenvallen, luid alarmerend en zeer opgewonden. De grootste groep bestond uit 13 exemplaren ! De slaaptrek van de Zwarte Stern was het meest spectaculair : deze begon zeer laat en ging tot ver in het donker door; waarbij telkens groepjes van ca. 30-40 exemplaren zeer snel erg laag en vaak zigzaggend voorbij kwamen. Duister bleef het waar deze vogels sliepen, misschien ergens in de Huizermaat bij een Kokmeeuwslaapplaats. De ontelbare Spreeuwen sliepen samen met de Boeren- en Oeverzwaluwen in het riet, wat bekend is van deze soorten. De Gele Kwikstaarten vlogen naar Flevoland. Bekend is een slaapplaats aldaar in het Kromslootpark, ca. 10 km verderop. Gezien het late uur van doorkomen ligt er mogelijk nog een slaapplaats dichterbij in Flevoland. Een aantal gele kwikken sliep ook bij de brug zelf, aan de westkant.

Het hoge aantal Gierzwaluwen werd veroorzaakt door een aantal onweersbuien in Flevoland tijdens de laatste telling. Hierdoor werden de vogels voortgestuwd.

Aanvullende waarnemingen:

Andere waarnemers noteerden in de loop der jaren ook gegevens die op dit onderwerp betrekking hebben. Dit zijn o.a. de volgende waarnemingen, alleen bij de Stichtse Brug gedaan:

26-8-1980	Slobeend	1000-1500	ex.	(slaaptrek)-J.Harder
,,	Visdief	? ex.	(waarsch.Slaapplaats),,	
6-7-1981	Grutto	min.500-600	ex.	(slaapplaats)
,,	Wulp	min. 100	ex.	(slaapplaats) ,,
2-1-1983	Kokmeeuw	25.000	ex.	(slaapplaats) E.Lam
4-10-1983	Wulp	830	ex.	(slaapplaats) ,,
,,	Regenwulp	1	ex.	(slaapplaats) ,,
25-11-1983	Spreeuw	10.000	ex.	(slaapplaats) M.v.Houten
19-1-1984	Kokmeeuw	4230	ex.	(slaapplaats) ,,
,,	Grote Mantelmeeuw	58	ex.	(slaapplaats) ,,

Conclusies:

Uit de vijf tellingen en de aanvullende waarnemingen blijkt dat de terreintjes bij de Stichtse Brug als slaapplaats dienen voor een redelijk aantal eendachtigen, Wulpen, Grutto's, Kemphanen, Oeverlopers, Spreeuwen, zwaluwen en Gele Kwikstaarten.

De aantallen variëren van dag tot dag nogal sterk en zijn van allerlei omstandigheden afhankelijk, zoals beschikbaarheid van andere slaapplaatsen, waterstand, ligging voedselgebieden, seizoen, etc.. Heel wat meer tellingen, vooral in andere maanden, zijn nodig om hier wat meer inzicht in te krijgen. Ook zouden de slaapplaatsen elders van Wulp, Zwarte Stern en Gele Kwikstaart opgespoord kunnen worden.

Voor de fanatici die in korte tijd veel vogels en veel verschillende soorten willen zien zijn dit soort tellingen in ieder geval aan te bevelen!